

Stage handleiding

Pabo HR

19 – 20

Inhoud

Inleiding	3
1. Stage overzicht per semester	4
2. Begeleiding	5
3. Inhoud van de stage	7
3.1 Het stagedossier	7
3.2 Het stagebezoek	9
4. Beoordeling	10
4.1 GO/NO GO-moment	10
4.2 Het stage-eindgesprek	10
4.3 Onderhoudsstage	11
5. Specifieke informatie voor de opleidingsvarianten	12
5.1 Voltijd 4-jarig regulier & februari-instroom	12
5.2 Academische Pabo	12
5.3 4-jarige Deeltijd	12
5.4 2-jarige Deeltijd	12

Inleiding

Tijdens de stage staat het leren op de werkplek centraal. Het meest algemene doel voor de stage is dat de student zich gedurende de opleiding ontwikkelt tot een competente leraar basisonderwijs, die kan voldoen aan de bekwaamheidseisen die gesteld worden aan de startende leerkracht primair onderwijs. De bekwaamheidseisen zijn landelijk vastgesteld en verdeeld in vakdidactisch-, vakinhoudelijk- en pedagogisch bekwaam (bijlage 1). Het is de bedoeling dat de student eerst in het klein oefent en hiervan leert, zodat hij toegroeit naar een leraar die goed kan omgaan met de complexiteit van het leraarschap. Een bekwaamheid betreft het vermogen om op basis van aanwezige kennis, vaardigheden en houdingen adequaat te handelen in complexe beroepssituaties en het vermogen om keuzes en beslissingen, die tijdens het handelen worden gemaakt, te verantwoorden en erop te reflecteren.

Om inzichtelijk te maken op welke manieren je in de praktijk leert, worden binnen de stagescholen drie verschillende vormen van werkpleklernen onderscheiden. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de (leer)mogelijkheden op een school, geeft ideeën en zet aan tot initiatieven om zoveel mogelijk uit de stage te halen.

- a. Leren door deel te nemen aan de dagelijkse gang van zaken in je klas en op school:
Leren op basis van dagelijkse routines binnen je stageklas (lesgeven, klassenmanagement, relatie met de kinderen, ontwikkelen orde & overzicht, (tijds)planning, groepsplannen, administratie, ouders en oudergesprekken, bijzondere activiteiten, toetsresultaten, inrichting van het lokaal, samenwerken met IB'er en externen, activiteiten op schoolniveau, samenwerken met collega's, commissies, werkgroepen, studiedagen etc.). Het is afhankelijk van je opleidingsfase of en in welke vorm bovenstaande zaken aan bod komen.
- a. Leren door je eigen ontwikkeling te koppelen aan de specifieke leermogelijkheden van de school:
Leren op basis van de aangeboden leermogelijkheden binnen de context van de school, gekoppeld aan opleidingsfase en jouw persoonlijke leerdoelen;
- b. Leren met behulp van opdrachten van de pabo:
Leren op basis van opdrachten die je vanuit de pabo krijgt, eventueel passend gemaakt bij de context van de school.

Deze stagehandleiding is een document voor zowel de studenten en instituutopleiders van de Hogeschool Rotterdam en de werkplekbegeleiders en schoolopleiders op de stagescholen. Het eerste deel van de handleiding is generiek voor alle opleidingsvarianten; voltijd, academisch en 2-jarige en 4-jarige deeltijd. Na het generieke deel volgt specifieke informatie voor de leerjaren en opleidingsvarianten.

1. Stage overzicht per semester

Reguliere voltijd 4-jarig, februari instroom & academische pabo			
Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
semester 1: oriëntatieperiode in de school, daarna groep 1/2 in duo's	semester 3: groep 3/4	semester 5: leeftijdsspecialisatie Jongere kind (groep 1 t/m 4) of oudere kind (groep 5 t/m 8)	Semester 7: Minor en/of afstudeerstage (lintstage) in gekozen leeftijdsspecialisatie
Semester 2: groep 4/5/6	Semester 4: Groep 7/8	Semester 6 Wissel van groep in de gekozen leeftijdsspecialisatie (academische pabo wisselt niet, maar blijft in dezelfde groep)	Semester 8: Afstudeerstage (blokstage) in gekozen leeftijdsspecialisatie

Deeltijd 4-jarig			
Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3*	Jaar 4
semester 1: groep 5/6/7/8	semester 3: groep 1/2	semester 5: leeftijdsspecialisatie Jongere kind (groep 1 t/m 4) of oudere kind (groep 5 t/m 8).	Semester 7: afstudeerstage in gekozen leeftijdsspecialisatie
Semester 2: groep 3/4	Semester 4: groep 5/6/7/8	Semester 6: Wissel van groep in de gekozen leeftijdsspecialisatie	Semester 8: afstudeerstage in gekozen leeftijdsspecialisatie

*Indien de BHE ontwikkeling van de student richting afstudeerniveau gaat, zijn er vanaf jaar 3 een aantal momenten gepland waar bepaald wordt of de student eerder aan zijn afstudeerstage kan beginnen.

Deeltijd 2-jarig	
Jaar 1	Jaar 2
semester 1: groep 5/6/7	semester 3: leeftijdsspecialisatie Jongere kind (groep 1 t/m 4) of oudere kind (groep 5 t/m 8).
Semester 2: groep 1/2	Semester 4 Wissel van groep in de gekozen leeftijdsspecialisatie

2. Begeleiding

Tijdens de stage zijn er verschillende personen betrokken bij de begeleiding van de ontwikkeling van de student. De student heeft hierbij zelf de regie in handen. Hij is actief in het vragen van begeleiding en de verwerking van de feedback in zijn stagedossier (zie hoofdstuk 3).

Onderstaand een overzicht van de verschillende actoren in de begeleiding van de student.

1. Werkplekbegeleider (WPB): Dit is de leerkracht die in de klas begeleidt. Met de WPB worden de onderwijssituaties en bekwaamheidseisen besproken die voor de student belangrijk zijn. De student vraagt zijn WPB dagelijks om feedback op de bekwaamheidseis en stelt samen nieuwe ontwikkelstappen op. Dit gebeurt eventueel met behulp van de koppelkaart (bijlage 1), maar altijd in relatie tot de bekwaamheidseis(en) die centraal staan. De WPB vult iedere stageperiode het GO/NO GO formulier in om te bepalen of de student voldoende ontwikkeling laat zien en op mag gaan voor het stage-eindgesprek (zie hoofdstuk 4, beoordeling en bijlage 3 voor belangrijke data).
2. Schoolopleider (SO): Dit is de lerarenopleider van en op de basisschool die verantwoordelijk is voor het werkplekleren en de begeleiding op de werkplek. De student bespreekt, bij voorkeur aan de hand van de koppelkaart, zijn ontwikkeling met de schoolopleider op de bekwaamheidseisen die voor hem centraal staan. De student verbindt samen met de schoolopleider zijn ontwikkelstappen aan het leren in de context van de school en legt met hem de relatie theorie-praktijk. N.B. Niet elke stageschool heeft een schoolopleider.
3. Instituutsopleider (IO): Dit is de lerarenopleider van de pabo die samen met de schoolopleider (indien aanwezig) en werkplekbegeleider de student begeleidt, opleidt en beoordeelt op de werkplek. De student bespreekt, eventueel aan de hand van de koppelkaart, zijn ontwikkeling met de instituutsopleider op de bekwaamheidseisen die voor hem centraal staan (indien mogelijk samen met de SO en de WPB). De student verbindt samen met de WPB zijn ontwikkelstappen aan het leren in de context van de school en legt met hem de relatie theorie-praktijk. De instituutsopleider vult iedere stageperiode het GO/NO GO formulier in om te bepalen of de student voldoende ontwikkeling laat zien en op mag gaan voor het stage-eindgesprek (zie hoofdstuk 4, beoordeling en bijlage 3 voor belangrijke data).
4. Peer: Een 'peer' is een medestudent op de stageschool, klasgenoot, studiegenoot aan wie de student feedback kan vragen en geven. Met de peer kan een student bijvoorbeeld samen opdrachten voorbereiden en nabespreken. Dit kan zowel op de opleiding als in de praktijk plaatsvinden. De feedback is gekoppeld aan de bekwaamheidseis die centraal staat. De feedback gebruikt de student om nieuwe ontwikkelstappen op te stellen of uit te werken.
5. Vakdocent: Met de vakdocent op de opleiding bespreekt de student zijn vakspecifieke ontwikkeling binnen de bekwaamheidseis die centraal staat(n). Dit gebeurt aan de hand van het curriculum van de opleiding en de daaruit voorkomende opdrachten.
6. Professionele Identiteit (PI)-begeleider: Met de PI-begeleider van de opleiding bespreekt de student zijn totale ontwikkeling als leerkracht. In wekelijkse bijeenkomsten worden de inhoud van de lessen op de pabo en de onderwijssituaties uit de praktijk besproken. Het

gaat hierbij om wie de student is als leerkracht en/of welke leerkracht hij graag wil worden.
De PI-begeleider ondersteunt de student bij het opstellen van zijn stagedossier.

3. Inhoud van de stage

De student sluit aan bij de dagelijkse gang van zaken in de stagegroep. Hij doet aan zoveel mogelijk activiteiten met kinderen mee en geeft zoveel mogelijk les. Belangrijk is dat de student kennis maakt met alle teamleden en zich behulpzaam opstelt bij allerhande teamzaken. Als het mogelijk is, woont de student een teamvergadering, bouwoverleg en/of ouderavond bij. De student bespreekt zijn observaties en ervaringen met de werkplekbegeleider en vraagt zo veel mogelijk naar 'het waarom' van een bepaalde aanpak, werkwijze of organisatievorm.

Elke stagedag bereidt de student schriftelijk één of meerdere lessen voor op het lesvoorbereidingsformulier (behalve jaar 1, semester 1 voltijd) en voert deze les(sen) uit. De keuze van de activiteit wordt gemaakt in overleg met de werkplekbegeleider. Daarnaast werkt de student gedurende de stage aan praktijkopdrachten. De werkplekbegeleider en de student bepalen samen hoe de stagedagen verder van inhoud worden voorzien. Elke dag reflecteert de student op een specifieke onderwijssituatie en neemt de uitwerking op in zijn stagedossier.

3.1 Het stagedossier

In het stagedossier laat de student zien op welke manier hij zich ontwikkelt tot de leerkracht die hij wil zijn. De ervaringen die hij heeft opgedaan en de activiteiten die hij heeft ondernomen, worden inzichtelijk gemaakt. Soms zijn deze activiteiten en ervaringen gestuurd door de pabo of stageschool, soms ontstaan deze spontaan en soms krijgt de student situaties aangereikt door zijn werkplekbegeleider (WPB), school- (SO) en/of instituutsopleider (IO). In bijlage 1 zijn de bekwaamheidseisen opgenomen die voor een leerkracht basisonderwijs zijn opgesteld. Gedurende de stage werkt de student actief aan zijn bekwaamheden en houdt zijn voortgang bij in zijn stagedossier. Dit doet hij een keer per week en tenminste twee keer in een stageweek aan de hand van vier stappen:

1. *Beschrijving van een betekenisvolle onderwijssituatie;*
2. *Koppeling aan bekwaamheidseisen;*
3. *Leren zichtbaar maken;*
4. *Reflectie*

Hieronder wordt uiteengezet hoe de student deze stappen uitwerkt en koppelt aan zijn ontwikkeling.

1. Onderwijssituatie:

De student beschrijft, eventueel in overleg met één van zijn begeleiders, een betekenisvolle onderwijssituatie die zich voordeed tijdens de stagedag. De situatie wordt kort en concreet beschreven. Een onderwijssituatie kan elke situatie zijn die zich heeft afgespeeld op een stagedag. Het mag een situatie zijn waar hij trots op is, omdat iets goed ging. Het mag ook een situatie zijn die hij spannend of moeilijk vond, bijvoorbeeld een onderwijsactiviteit (of een moment daar uit), gesprek met kinderen, contact met ouders, collega's etc.

De onderwijssituatie kan achteraf gekozen worden, uitgewerkt en aan één of meerdere bekwaamheidseisen gekoppeld. Een onderwijssituatie kan ook vooraf doelbewust gecreëerd worden bij een vooraf gekozen bekwaamheidseis(en). In de beschrijving geeft de student antwoord op de volgende vragen:

- Wat was de aanleiding voor deze onderwijssituatie? (Spontaan ontstaan, gecreëerd op advies van begeleider, gecreëerd vanuit reflectie, etc.)
- Wat gebeurde er?
- Waarom is dit betekenisvol?

Bekwaamheidseis:

De beschreven onderwijssituaties worden genummerd en deze nummers worden genoteerd in het overzicht van bekwaamheidseisen (bijlage 1). Op deze manier wordt zichtbaar aan welke bekwaamheidseisen aandacht besteed is. Een goede verdeling over de drie bekwaamheden is hier van belang.

Leren zichtbaar maken:

De student neemt één of meerdere illustraties passend bij de geselecteerde bekwaamheidseis(en) op. De illustratie laat zien wat de student heeft gedaan in de specifieke onderwijssituatie. Bijvoorbeeld;

Vakinhoudelijk bekwaam:	lesvoorbereiding, feedback WPB, theorie
Vakdidactisch bekwaam:	lesvoorbereiding, foto van een hoek/ product/ werkvorm, feedback WPB/peer, theorie, film
Pedagogisch bekwaam:	feedback WPB, theorie, film, toegepast sociogram.

Reflectie:

De student gaat zelf reflecteren op zijn gekozen onderwijssituatie. Hij kan hierbij onderstaande actoren inzetten:

- Werkplekbegeleider, school- en/of instituutsopleider;
- Peer;
- Vakdocent of PI begeleider;
- De theorie;
- Reflectiemodel Korthagen (Bijlage 4).

De reflecties worden niet opgenomen in het stagedossier. Wat de student wel opneemt in zijn dossier zijn de conclusies t.a.v. zijn ontwikkeling:

- De student beschrijft welke actor(en) hij heeft ingezet en welk inzicht hij heeft opgedaan naar aanleiding van zijn reflectie. Wat kan hij/ weet hij? Wat moet hij nog leren?
- De student beschrijft welke activiteit hij gaat ondernemen t.a.v. zijn ontwikkeling.
Bijvoorbeeld;
Raadplegen van theorie, observeren van WPB, nieuwe onderwijssituatie creëren om een specifieke bekwaamheidseis te oefenen.

3.2 Het stagebezoek

Vanuit de opleiding wordt de student in de stage begeleid en bezocht door Instituutsopleider van de Pabo. Voorafgaand aan dit bezoek geeft de student bij zijn instituutsopleider aan welke les hij gaat geven met bijbehorend lesvoorbereidingsformulier en welke bekwaamheidseis(en) hierbij centraal staat(n). In het nagesprek gaan de student en de instituutsopleider samen in gesprek over de centraal gestelde bekwaamheidseis(en). De student gebruikt dit gesprek in zijn reflectie van de onderwijssituatie. Vervolgens is er ruimte om andere aspecten van de stage te bespreken en feedback te geven op zijn bekwaamheidsontwikkeling. Hiervoor gebruikt de instituutsopleider de lesobservatie en het stagedossier.

In het nagesprek van de IO met de WPB dienen de aspecten van het GO/ NO GO formulier als gespreksleidraad.

4. Beoordeling

Er zijn twee momenten van beoordeling per schooljaar (zie overzicht bijlage 3). Afhankelijk van het moment in het jaar en in welk jaar de student zit is er een eindgesprek, propedeuseassessment (VT), of afstudeerassessment. Deze beoordelingsmomenten worden voorafgegaan door een GO/NO GO-moment.

4.1 GO/NO GO-moment

Tijdens het GO/NO GO-moment wordt bepaald of de student mag deelnemen aan het eindgesprek, propedeuseassessment (VT), of afstudeerassessment (zie bijlage 3 voor belangrijke data). Het beoordelingsformulier voor het GO/ NO GO-moment wordt ingevuld door zowel de student, de werkplekbegeleider/schoolopleider als de instituutopleider. De WPB/SO en de instituutopleider moeten op alle aspecten op het formulier een voldoende geven om een Go te krijgen. De criteria voor het GO/NO GO-moment zijn opgenomen in het GO/NO GO beoordelingsformulier (bijlage 5). Het ingevulde beoordelingsformulier wordt geplaatst in Osiris.

Wanneer een student een NO GO krijgt voor één of beide stages, kan hij niet op gaan voor het eindgesprek of bijbehorend assessment. In samenspraak met de begeleiders wordt bepaald wat er nodig is om, indien haalbaar, wel een Go te kunnen halen en plannen een nieuw moment.

4.2 Het stage-eindgesprek

Doel van het stage-eindgesprek is om te bepalen in hoeverre de student bewust bekwaam is van de ontwikkeling die hij heeft doorgemaakt. Het stage-eindgesprek vindt plaats op de stageschool, ter afronding van de stageperiodes (indien het niet haalbaar is om dit op de stageschool te doen, zal het eindgesprek plaatsvinden op de Hogeschool) en wordt gevoerd met de IO (en eventueel met de WPB / SO). Het ingevulde beoordelingsformulier wordt geplaatst in Osiris.

Hij is verplicht om voor beide stages een voldoende te halen, voor de aanvang van zijn stages van het volgende studiejaar. Er worden hiervoor duidelijke richtlijnen en criteria opgesteld. Deze worden vastgelegd op het *Afsprakenformulier onvoldoende stage* en geplaatst in Osiris.

Het gesprek heeft de vorm van een criteriumgericht interview. Studenten tonen tijdens het gesprek aan in hoeverre zij bewust bekwaam zijn en maken inzichtelijk hoe hun ontwikkeling is verlopen. In het gesprek verwijst hij naar beschreven onderwijssituaties (en STARR, bijlage 11, vanaf semester 4 VT en DT 4-jarig, vanaf semester 2 voor DT 2-jarig). Het is dan ook van belang dat de student de inhoud van zijn stagedossier kent.

Het gesprek verloopt volgens een vaste structuur:

1. Welkom heten, doel en procedure van het gesprek bespreken;
2. Presentatie door student (alleen voor semester 6)
3. De student selecteert zelf een bekwaamheid als onderwerp van gesprek en de instituutsopleider selecteert er een. De student maakt voor beide bekwaamheidseisen inzichtelijk in hoeverre hij bewust bekwaam is en hoe hij zich ontwikkeld heeft in de afgelopen stageperiode.
M.b.t. de bekwaamheidseis worden de volgende vragen doorlopen
4.
 - a. Wat kon ik / wat dacht ik / wat verwachtte ik toen ik startte in deze stage?
 - b. Wat is een leermomenten geweest?
 - Wat was de situatie? Welke bhe is hierin terug te vinden? Wat deed ik? Wat gebeurde er?
 - Welke inzicht(en) heb ik opgedaan vanuit de verschillende begeleiders?
 - Welke inzicht(en) heb ik opgedaan vanuit de theorie?
 - Wat kon/wist ik toen?
 - c. Welke vervolgstap heb ik genomen om mij verder te ontwikkelen?
 - Wat was de situatie? Welke bhe is hierin terug te vinden? Wat deed ik? Wat gebeurde er?
 - Welke inzicht(en) heb ik opgedaan vanuit de verschillende actoren?
 - Welke inzicht(en) heb ik opgedaan vanuit de theorie?
 - Wat kon/wist ik toen?
 - d. Wat wil ik ontwikkelen in mijn volgende stageperiode? Wat vind ik persoonlijk als leerkracht belangrijk in deze bekwaamheidseis? In hoeverre is mijn beeld, zoals geschetst bij a, in deze periode gewijzigd?
5. Volgende bekwaamheidseis, geselecteerd door de instituutsopleider, op dezelfde wijze;
6. Afronding en beoordeling van het gesprek aan de hand van beoordelingsformulier eindgesprek (bijlage 6).

4.3 Onderhoudsstage

Voor alle Pabostudenten is stage een verplicht onderdeel. Als een student in een bepaald leerjaar doubleert, waarbij hij de ec's voor de stage van dit betreffende jaar al heeft behaald, is er sprake van een onderhoudsstage. De student loopt stage op alle in het rooster opgenomen stagedagen, met uitzondering van de stageweken. De student doorloopt de stagecyclus, inclusief de daaraan verbonden verslaglegging en deadlines. De student wordt begeleid door een Instituutsopleider vanuit de Pabo HR en de werkplekbegeleider van zijn stageklas, maar hij wordt voor deze stage niet beoordeeld. Dat betekent dat de student geen eindgesprek hoeft te voeren ter afsluiting van deze stage. Dit alles in overleg met de jaarcoördinator van het desbetreffende studiejaar.

5. Specifieke informatie voor de opleidingsvarianten

5.1 Voltijd 4-jarig regulier & februari-instroom

Het eerste jaar wordt afgesloten met een propedeuseassessment. De beschrijving, criteria en beoordeling van dit propedeuseassessment staan beschreven in bijlage 7 & 8.

5.2 Academische Pabo

Het eerste jaar wordt afgesloten met een propedeuseassessment. De beschrijving, criteria en beoordeling van dit propedeuseassessment staan beschreven in bijlage 7 & 8.

In jaar 3 van de academische pabo lopen de studenten het gehele jaar stage in groep. Zij hebben daardoor één Go/NO GO-moment en één eindgesprek (zie hoofdstuk 2).

5.3. 4-jarige Deeltijd

Na deel 5 in jaar 2 is 'de basis' afgerond en staat het basisassessment gepland. De beschrijving, criteria en beoordeling van dit basisassessment staat beschreven in bijlage 13.

Alle deeltijdstudenten lopen stage op een opleidingsschool in jaar 1 t/m 3

De student heeft een mogelijkheid om de opleiding eerder af te ronden. De student moet daarvoor aan een aantal eisen voldoen. De student moet de voorafgaande stages minimaal voldoende hebben afgesloten, evenals het Basisassessment. Daarnaast dient de student nominaal te studeren. De student die in het derde studiejaar van de deeltijdopleiding aantoont dat hij op eindniveau is, kan een aanvraag doen bij de coördinator voor een Tussenevaluatie afstuderen. In het jaarrooster staat per onderwijsperiode de uiterste datum voor de aanvraag van de Tussenevaluatie afstuderen. Bij een Go op deze tussenevaluatie mag de student zijn assessmentdossier samenstellen. De student levert binnen de in de stagehandleiding opgenomen termijn zijn dossier in op CumLaude. Twee assessoren beoordelen het eindniveau van de student in het afstudeerassessment.

5.4. 2-jarige Deeltijd

Na semester 1 kan de 2-jarige deeltijd student een 'mijlpaal' halen en een geschiktheidsverklaring halen om onbevoegd voor de klas te mogen staan. De beschrijving, criteria en beoordeling van deze 'mijlpalen' staan in bijlage 14.